

EL LLEGAT DE MOSSÉN JOSÉ AGUILELLA MANEU AL MUSEU I LA HISTÒRIA D'ONDA

EL LLEGAT DE MOSSÉN JOSÉ AGUILELLA MANEU AL MUSEU I LA HISTÒRIA D'ONDA

COL·LECCIÓ HOMENATGES I LLEGATS

EXPOSICIÓ-HOMENATGE

EL LLEGAT DE MOSSÉN JOSÉ AGUILELLA MANEU AL MUSEU I LA HISTÒRIA D'ONDA

Ajuntament d'Onda. Àrea de Cultura

Museu del Taulell "Manolo Safont"

Tinent d'Alcalde de l'Àrea: María Prades Álvarez

Catàleg:

Títol: El llegat de mossén José Aguilera Maneu al museu i la història d'Onda

Coordinació i textes: Vicent Estall i Poles

Fotografia: Pascual Mercé Martínez

Disseny: Begoña Molina Olucha

Impressió: Gráficas Castañ

Edita: Ajuntament d'Onda

Dipòsit Legal:

Exposició:

Comissaris: Vicent Estall i Poles i Marc Ribera Giner

Muntatge: Marc Ribera Giner i Francisco Sales Navarro

Col·laboració muntatge: Ana Caballero Félix, Laura María Pruñonosa Segarra, Carlos Prades Monzonís.

Muntatge vídeo: Pascual Mercé Martínez

Comunicació: Verónica López Alarcón.

Lloc: Sala d'exposicions temporals Museu del Taulell "Manolo Safont"

Any: 2020

COL·LECCIÓ HOMENATGES I LLEGATS,

Direcció: Vicent Estall i Poles

ALTRES TÍTOLS PUBLICATS:

COL·LECCIÓ ELS NOSTRES CERAMISTES:

Nº 1: VICENTE AGUILELLA ORTELLS, PINTOR DE CERÀMICA. (2010)

Nº 2: RAFAEL DIAGO ABAD, TRADICIÓ CERÀMICA. (2011)

Nº 3: SALVADOR AGUILELLA VIDAL. ARTESÀ DE LA CERÀMICA. (2013)

Nº 4: SILVESTRE: PINZELLADA CERÀMICA. (2015)

Nº 5: VICENTE INSA GALLEGOS: PINTOR CERAMISTA. (2016)

Nº 6: JOAQUÍN PUCHAL RIBES. EXCEL·LÈNCIA CERÀMICA (2017)

Nº 7: SALVADOR VIVES ROCA. L'ART EN CERÀMICA (2018)

COL·LECCIÓ CERAMISTES CONTEMPORANIS:

Nº 1: MANOLO SALES, EXPRESSIÓ CERÀMICA. (2009)

Nº 2: LA PASTA, LA CULTURA UNEIX EL COR DELS POBLES. (2011)

Nº 3: DE LA FANTASIA A LA REALITAT... DE LA IL·LUMINACIÓ A LA CERÀMICA PER REME TOMÁS. (2012)

Nº 4: JOAN LLÀCER A ONDA, CERÀMICHES. (2014)

Nº 5: JUAN BOSCO PÉREZ BENLLOCH. (VALÈNCIA, 1959-1997). CERAMISTA COL·LECCIÓ DE LA FAMÍLIA. (2019)

COL·LECCIÓ AUTORS RELLEVANTS:

Nº 1: ENRIC MESTRE. RESTROSPECTIVA 1.0 (2017)

COL·LECCIÓ HOMENATGES I LLEGATS:

· DIANA Y APOLÓ: EL PAVIMENTO DE LA PAZ Y EL BUEN GOBIERNO. (2003)

· LA FABRIQUETA-SAJIRONDA: MÉS DE 100 ANYS DE CERÁMICA. (2008)

COL·LECCIÓ AZULEJOS DEL MUNDO:

Nº 1: 700 AÑOS DE AZULEJOS INGLESES. (2010)

ALTRES PUBLICACIONS:

· HISTORIA, ARTE Y TRADICIÓN DE LOS AZULEJOS VALENCIANOS. FONDOS DEL MUSEO DEL AZULEJO, ONDA. (2003)

· MANOLO SAFONT. UN MUSEU, UN LLEGAT I UN COMPROMÍS. (2004)

· EL AZULEJO, EVOLUCIÓN TÉCNICA: DEL TALLER A LA FÁBRICA. ACTAS DEL XI CONGRESO DE LA ASOCIACIÓN DE CERAMOLOGÍA, DICIEMBRE. (2006)

· LA IMATGE RELIGIOSA EN LA CERÁMICA. (2009)

MONOGRAFIES DEL MUSEU DEL TAULELL:

· LA INDUSTRIA CERÁMICA EN ONDA. LAS FÁBRICAS, 1778-1997

· INNOVACIÓN Y DESARROLLO DEL AZULEJO EN LAS TRES ÚLTIMAS DÉCADAS. COLECCIÓN DE LOS PREMIOS ALFA DE ORO, 1977-2004

PUBLICACIONS DIDÀCTIQUES:

· A QUÈ FAN OLOR ELS TAULELLS? LA GUIA DELS MESTRES. (2011)

· A QUÈ FAN OLOR ELS TAULELLS? EL DOSSIER DE LES FAMÍLIES. (2011)

PUBLICACIONS DIDÀCTIQUES:

· A QUÈ FAN OLOR ELS TAULELLS? LA GUIA DELS MESTRES. (2011)

· A QUÈ FAN OLOR ELS TAULELLS? EL DOSSIER DE LES FAMÍLIES. (2011)

CATÀLEG DE L'EXPOSICIÓ:

EL LLEGAT DE
MOSSÉN JOSÉ AGUILELLA MANEU
AL MUSEU I LA HISTÒRIA D'ONDA

MUSEU DEL TAULELL “MANOLO SAFONT”
2020

Presentar este catàleg que recull el llegat al Museu del Taulell de mossén José Aguilella Maneu m'ompli d'orgull i de satisfacció com a alcaldessa i, sobretot, com a ondera, ja que és l'exemple d'una relació llarga, fructífera, altruista i desinteressada d'afecte per la nostra història. I és que mossén José Aguilella va ser un dels principals joves entusiastes d'Onda en la creació, el 1968, del que va ser el Museu Històric Municipal.

Des del primer moment i al llarg dels anys, mossén José Aguilella ha anat aportant noves obres al Museu. Recentment, en jubilar-se, ha decidit donar la seu col·lecció de ceràmica i taulells, a més de documentació relacionada amb la ceràmica. Tot el conjunt és important per al Museu, però cal destacar els plats decoratius de Sajironda (La Fabriqueta) perquè enriqueixen qualitatativament la col·lecció de ceràmica de forma i permeten completar i exhibir una llacuna que tenia el Museu en els seus amplis repertoris.

Les donacions per a l'enriquiment de les col·leccions del Museu han anat més enllà de les aportacions continuades de peces i d'obres al llarg de tots aquests anys: l'afició del jove José Aguilella a la fotografia va fer que durant dècades captara amb la seua càmera llocs, racons, màquines, processos tècnics, taulells, persones... i ha generat un compendi d'imatges que resulta imprescindible per a estudiar i comprendre la nostra història recent i, específicament, per a entendre l'evolució de la indústria tauellera i ceràmica.

És un orgull per a esta ciutat poder enriquir el nostre patrimoni gràcies a ciutadans solidaris, com ara mossén José Aguilella, que decideixen compartir l'art i el coneixement amb el món.

Este Ajuntament treballarà a consciència per salvaguardar un llegat tan preuat i posar-lo a l'abast de tots, per a ensenyar a les pròximes generacions d'onders estes obres de les quals tant podem aprendre. Serà un verdader honor complir amb aquest encàrrec.

Carmina Ballester Feliu
Alcaldessa d'Onda

Presentar este catálogo que recoge el legado al Museo del Azulejo de mosén José Aguilella Maneu me llena de orgullo como alcaldesa y, sobre todo, como ondense, ya que es el ejemplo de una relación larga, fructífera, altruista y desinteresada de afecto por nuestra historia. Y es que mosén José Aguilella fue uno de los principales jóvenes entusiastas de Onda en la creación, en 1968, del entonces Museo Histórico Municipal.

Desde el primer momento y a lo largo de los años, mosén José Aguilella ha ido aportando nuevas obras al Museo. Recientemente, ante su jubilación, ha decidido donar su colección de cerámica y azulejos, además de documentación relacionada con la cerámica. Todo el conjunto es importante para el Museo, pero hay que destacar los platos decorativos de Sajironda (La Fabriqueta) ya que enriquecen cualitativamente la colección de cerámica de forma y permiten completar y exhibir una laguna que tenía el Museo en sus amplios repertorios.

Las donaciones para el enriquecimiento de las colecciones del Museo han ido más allá de las contínuas aportaciones de piezas y obras a lo largo de todos estos años: la afición del joven José Aguilella a la fotografía hizo que durante décadas captara con su cámara lugares, rincones, máquinas, procesos técnicos, azulejos, personas... y ha generado un compendio de imágenes que resulta imprescindible para estudiar y comprender nuestra historia reciente y, específicamente, para entender la evolución de la industria azulejera y cerámica.

Es un orgullo para esta ciudad poder enriquecer nuestro patrimonio gracias a ciudadanos solidarios como mosén José Aguilella que deciden compartir el arte y el conocimiento con el mundo.

Este Ayuntamiento trabajará a conciencia por salvaguardar tan preciado legado y ponerlo al alcance de todos, para enseñar a las próximas generaciones de ondenses estas obras de las que tanto podemos aprender. Será un verdadero honor cumplir con esta encomienda.

Carmina Ballester Feliu
Alcaldesa de Onda

Conversant amb José Aguilella Maneu

**Fa més de cinquanta anys que està actiu el Museu.
Podria explicar-nos com era l'ambient que es vivia quan va començar?**

– Els orígens d'una gran empresa són sempre difícils de comentar perquè confluixen moltes causes, moments, persones, successos i circumstàncies que estan ahí, però va haver-hi un moment en què tot això va fer que s'arribara a un punt que afavorira la posada en marxa.

Què podria explicar-nos? Què recorda d'aquells moments?

– En els anys 60 i des de poc abans, tota la dècada, va haver-hi un canvi social molt intens, hi havia inquietuds de tota mena. En el nostre ambient senzill es va percebre un canvi a escala social, agrícola, industrial i domèstica. Tot estava dins d'un procés de canvi, de modernitat. S'abandonava el passat i es percebien les ganes de deixar arrere la manera en què es vivia per a viure una vida millor, més còmoda: utilitzant utensilis nous, moderns, abandonant els vells i tot l'antic, renovant els habitatges...; la indústria amb nous elements de producció, maquinària, forns...; l'agricultura en procés de transformació...; etc. És això que ara veiem com a temps passat, des del punt de vista de la manera de viure actual. Des del present i amb criteris de vida actuals, és difícil imaginar i entendre aquest temps passat.

I això què té a veure amb el museu actual?

– Perquè tot té a veure amb la primera pregunta que has fet. En aquells dies hi havia uns que veien aquest canvi, altres que l'ignoraven i uns altres que no en feien cas. Només es preocupaven de viure i amb el canvi es perdien molts valors i elements que després s'enyorarien. L'evolució de la vida i dels costums no podia parar; era un fet real. Però sí que podien conservar-se aquells elements que transmetrien el coneixement sobre el passat a les generacions futures.

Com ara, què?

– Per exemple, com eren els processos agrícoles: ferramentes, costums, sembres, recol·lecció de productes, elaboració d'aquests, transports... En la vida domèstica: utensilis, cuines, mobiliari, vestits, botigues de barri... Els processos industrials:

el pas del treball manual, “tot manual”, a la introducció de material mecànic, l’electricitat, el pas a l’electrònica que començava. Ara és impensable imaginar-ho si no és per les fotografies que es conserven. Era un canvi general en tots els aspectes.

En algunes tertúlies hi havia gent que ho veia i intuïa que caldria buscar la manera perquè tota aquesta riquesa d’elements, que el canvi arraconava i arrossegava, no es perdesse i poguera conservar-se per a la posteritat.

Es parlava de recollir materials, objectes, eines que es tiraven, i guardar-los... però com, on i qui s’encarregaria d’això? I al cap d’un temps algú, pel seu compte, va escriure unes quartilles que descriuen aquesta problemàtica i, alhora, intentaven donar una solució per a la conservació de peces locals amb la creació d’un xicotet museu local.

Aquestes quartilles escrites li les va entregar, privadament, a un regidor de l’Ajuntament d’Onda en aquells anys, Enrique Calpe Aguilera. I així va quedar l’assumpte. Devia ser l’any 1965 o 1966.

Va passar un llarg temps de silenci. Va arribar el final del curs 1968, i una nit, a una hora inesperada, en temps d’exàmens, es van presentar a un estudiant, els senyors Manuel Ardid, Antoni Seva, Manuel Safont, la seua esposa, Ana del Moral, per a preguntar *què es podia fer, en la situació abans descrita, perquè no es perdesen tants elements en els abocadors i runars locals, per tot el canvi que s'estava vivint.*

Aquella reunió inesperada seria una tertúlia més com tantes altres viscudes, però en un moment donat, Manuel Ardid, doctor i catedràtic d’Història, va traure de la butxaca interior de la seua jaqueta aquelles quartilles que se li van entregar en el seu moment a Enrique Calpe Aguilera i que havien quedat guardades a l’Ajuntament d’Onda. Sembla que van ser llegides en comissió o en ple i es van guardar sense haver pres cap determinació.

Aquest va ser un dels moments importants, perquè uns catedràtics d’Història van prendre part en l’assumpte (hi haurà algun més que jo no coneix) i va començar la lenta però ferma marxa per a la creació d’un museu d’història local, en principi, que després es desplegaria en altres museus.

I això pot considerar-se el moment fundacional?

– Sí, perquè pròpiament és un dels moments que van marcar un abans i un després, ja que a partir d’ara es va plantejar: què hem de fer?

En aquells dies es va donar la notícia de la inauguració del Museu Arqueològic de la Plana Baixa a Borriana. Es va preguntar al seu fundador i director, Norberto Mesado Oliver, per tot el procés de la constitució d’aquest museu i ell es va prestar a deixar-nos la documentació necessària per a sol·licitar i dur a terme l’obertura oficial del museu.

El director de l'oficina Postal de Correus d'Onda, Salvador Olucha, el mateix dia en què van ser avisats, va anar a Borriana en la seua moto, va recollir la documentació prestada i aquella mateixa vesprada va arribar a Onda.

Ací va començar la tramitació de tot el mecanisme per a l'obertura del museu. Més detalls ja no puc facilitar-los perquè els desconec.

1968. Ja tenim museu. En principi es va anomenar Museu Històric Municipal. Es va situar en les instal·lacions de l'antiga Caserna de la Guàrdia Civil, al Carrer Cervantes, al costat del que llavors era la fàbrica de Taulells La Glorieta.

En la mateixa Caserna, en la primera habitació entrant a l'esquerra, es va situar el museu primitiu.

En aquella sala hi havia poques peces, la majoria prestades. Alguns onders van prestar algunes de les seues pertinences que consideraven interessants per a ser exposades. Amb el pas del temps anaven arribant noves peces. Els amos de les peces prestades al principi les retiraven i tornaven als domicilis de procedència. Més tard arribaven altres peces que eren emmagatzemades, principalment taulells que procedien de llocs on es renovaven les estances o d'enderrocaments, perquè els amos, conscienciats, portaven mostres dels xapats, sòcols, panells ceràmics que decoraven cuines o cambres... i així va començar.

Recorda algunes anècdotes del principi del Museu?

– Hi ha molts aspectes interessants. Quan vam iniciar aquesta empresa semblàvem monjos mendicants. A vegades algú ens cridava perquè passàrem pel seu domicili a recollir alguna cosa per al Museu, principalment taulells pintats, ceràmica decorada. Recorde que en una casa del carrer de la Moreria ens van donar dos panells de quatre peces que eren imatges d'un antic Via Crucis que en el seu moment havia sigut derrocat i aquestes persones van guardar el que van poder rescatar. Quan es va crear el Museu van cridar per a donar aquelles peces i que pogueren exposar-se.

També en aquella casa ens van donar una placa de grans dimensions amb l'escut carmelità. Aquesta peça va ser portada al convent del Carme i allí la van col·locar en el brocal del pou o cisterna que hi ha al pati del claustre interior (no sé si encara segueix allí).

En una altra ocasió, uns joves excursionistes van trobar a Ludiente una peça de ceràmica de grans dimensions amb un sol pintat, grans ulls i boca i un forat redó al mig. No hi havia dubte que era el centre d'un rellotge de sol desaparegut. Van demanar permís a l'Ajuntament per a traslladar-lo al Museu d'Onda i els el van concedir.

Els excursionistes es van carregar a l'esquena aquella peça gran, la van portar a Onda i la van depositar en el Museu. Per deixar-ne constància, l'itinerari seguit i caminant a peu carregats

amb la peça va ser: Font de la Figuera, Bou Negre, Argelita, Vallat, Fanzara, Onda. Va ser una vertadera gesta.

El secretari de l'Ajuntament d'Onda va cursar un ofici donant les gràcies a l'alcalde de Ludi-
ente per la donació d'aquella placa ceràmica al Museu d'Història Local.

Caixes i caixes de taulells pintats anaven arribant i omplien espais i corredors com si fora un magatzem. El Museu solia obrir-se les vesprades dels diumenges i les festes assenyalades.

El museu va començar a cobrar importància quan van arribar les grans peces de les algepse-
ries àrabs de l'anomenada Casa de la Reina, que havien estat situades al pati de la casa del
racó alt de la plaça de Sant Cristòfol. Arrancades i netejades per especialistes de la calç que
les cobria, les van portar al Museu on van ocupar gran part de la sala principal.

Llavors també es van derrocar les voltes de l'Església de la Sang i van aparéixer els arcs apun-
tats (diafragmàtics), la sostrada de fusta decorada amb motius geomètrics i escuts heràldics.
Algunes de les peces soltes caigudes sobre la volta abans de ser derrocada van ser exposades
en el Museu sobre una taula sense protecció i algunes tauletes van desaparéixer.

Aquesta pèrdua va ser conseqüència de la confiança que es va depositar en la gent; a partir
d'ací es van protegir les peces menudes.

Una altra peça que va cridar molt l'atenció va ser la 'màquina' (premsa) per a quadRAR les
plaques de fang i aconseguir peces quadrades abans de ser col·locades en el forn, per a
després envernissar-les i pintar-les. Aquesta peça procedia de la Fàbrica de la Glorieta. Es va
fer la petició a l'amo i la va regalar al Museu. El fuster Lorenzo Serrano, llavors membre de
la corporació municipal, va restaurar aquesta màquina i va posar les peces que faltaven de
manera que poguera veure's el funcionament original.

Així va començar la història del museu.

Sobre la construcció del nou museu en la seua ubicació actual, no puc donar cap dada,
perquè vaig ser alié a tot el procés de planificació i construcció.

No podíem imaginar llavors, quan teníem aquelles inquietuds i la il·lusió que he narrat, el
que arribaria a ser el Museu del Taulell Manolo Safont d'Onda, el que és actualment, el que
contemblem en el moment present.

Va quedar truncada en part la il·lusió primera per no poder aconseguir el museu etnològic i
costumista que preservara la vida dels onders conservant retalls de la vida agrícola, el folklore,
els cants, els costums, utensilis domèstics, etc. que completaren la narració expositiva del
Museu del Castell i el Museu del Taulell Manolo Safont.

Ja arribarà.

Conversando con José Aguilella Maneu

**Hace más de cincuenta años que está activo el Museo.
¿Podría contarnos cómo era el ambiente que se vivía cuando comenzó?**

– Los orígenes de una gran empresa son siempre difíciles de comentar porque confluyen muchas causas, momentos, personas, aconteceres y circunstancias que están ahí, pero hubo un momento en que todo ello hizo que se llegara a un punto que favoreciera el arranque.

¿Qué podría contarnos? ¿Qué recuerda de aquellos momentos?

– En los años 60 y desde poco antes, toda la década, hubo un cambio social muy intenso, había inquietudes de todo tipo. En nuestro sencillo ambiente se percibió un cambio a escala social, agrícola, industrial y doméstico. Todo estaba dentro de un proceso de cambio, de modernidad. Se abandonaba el pasado y se percibían las ganas de dejar atrás la manera en que se vivía para vivir una vida mejor, más cómoda: utilizando utensilios nuevos, modernos, abandonando los viejos, lo antiguo, renovando las viviendas...; la industria con nuevos elementos de producción, maquinaria, hornos...; la agricultura en proceso de transformación...; etc. Es algo que ahora vemos como tiempo pasado, desde el punto de vista del modo de vivir actual. Desde el presente y con criterios de vida actuales, es difícil imaginar y entender este tiempo pasado.

¿Y esto qué tiene que ver con el museo actual?

– Pues todo tiene que ver con la primera pregunta que has hecho. En aquel entonces había unos que veían este cambio, otros que lo ignoraban y otros que no hacían caso. No se preocupaban sino de vivir y con el cambio se perdían muchos valores y elementos que luego se añorarían. La evolución de la vida y de las costumbres no podía parar; era un hecho real. Pero sí podían conservarse aquellos elementos que transmitirían el conocimiento de lo que fue el pasado a las generaciones venideras.

¿Cómo qué?

– Pues, cómo eran los procesos agrícolas: aperos, costumbres, siembras, recolección de productos, elaboración de los mismos, transportes... En la vida doméstica: utensilios, cocinas, mobilia-

rio, vestidos, tiendas de barrio... Los procesos industriales: el paso del trabajo manual, "todo manual", a la introducción de material mecánico, la electricidad, el paso a la electrónica que comenzaba. Ahora es impensable imaginarlo si no es apoyándose en la fotografía. Era un cambio general en todos los aspectos.

En algunas tertulias había gente que lo veía e intuía que habría que buscar algo para que toda esta riqueza de elementos, que el cambio arrinconaba y arrastraba, no se perdiera y pudiera conservarse para la posteridad.

Se hablaba de recoger materiales, objetos, útiles que se tiraban, y guardarlos... pero ¿cómo, dónde y quiénes se encargarían de ello? Y al cabo de un tiempo alguien, por su cuenta, escribió unas cuartillas presentando esta problemática y a la vez intentando dar una solución para la conservación de piezas locales, con la creación de un pequeño museo local.

Estas cuartillas escritas se las entregó, privadamente, a un concejal del Ayuntamiento de Onda en aquellos años, Enrique Calpe Aguilella. Y allí quedó el asunto. Sería sobre el año 1965 o 1966.

Pasó un largo tiempo de silencio.

Llegó el final del curso 1968, y por la noche, a una inesperada hora, en tiempo de exámenes, se presentaron a un estudiante, los señores Manuel Ardid, don Antoni Seva, Manuel Safont, su esposa Ana del Moral, para preguntar *qué se podía hacer, en la situación antes descrita, para que no se perdieran tantos elementos en los vertederos y escombreras locales, por todo el cambio que se estaba viviendo.*

Aquella reunión inesperada sería una tertulia más de las tantas vividas, pero en un momento dado, Manuel Ardid, doctor y catedrático de Historia, sacó del bolsillo interior de su chaqueta aquellas cuartillas que se le entregaron en su día a Enrique Calpe Aguilella y que habían quedado guardadas en el Ayuntamiento de Onda. Por lo visto fueron leídas en comisión o en pleno y se guardaron sin haber tomado ninguna determinación.

Este fue uno de los momentos importantes, porque unos catedráticos de Historia tomaron parte en el asunto (habrá alguno más por mí no conocido) y comenzó la lenta pero firme andadura para la creación de un museo de historia local, en principio, que después se desdoblaría en otros museos.

¿Y esto puede considerarse el momento fundacional?

– Pues propiamente es uno de los momentos que marcaron un antes y un después, puesto que a partir de ahora se planteó: ¿qué debemos hacer?

En aquellos días se dio la noticia de la inauguración del Museo Arqueológico de la Plana Baixa en Burriana. Se preguntó a su fundador y director, Norberto Mesado Oliver, por todo el

proceso de la constitución de dicho museo y se prestó a dejarnos la documentación necesaria para solicitar y llevar a cabo la apertura oficial del museo.

El entonces director de la oficina Postal de Correos de Onda, Salvador Olucha, el mismo día que fueron avisados, fue a Burriana en su moto, recogió la documentación prestada y aquella misma tarde llegó a Onda.

Aquí comenzó la tramitación de todo el mecanismo para la apertura del museo. Más detalles ya no puedo facilitarles porque los desconozco.

1968. Ya tenemos museo. En principio se le llamó Museo Histórico Municipal. Se ubicó en las instalaciones del antiguo Cuartel de la Guardia Civil, en la Calle Cervantes, junto a lo que entonces era la fábrica de Azulejos La Glorieta.

En el mismo Cuartel, en la primera estancia entrando a la izquierda, se ubicó el museo primitivo.

En aquella sala había pocas piezas, la mayoría prestadas. Algunos ondenses prestaron algunas de sus pertenencias que consideraban interesantes para ser expuestas. Con el paso del tiempo iban llegando nuevas piezas. Los dueños de las piezas prestadas en un principio las retiraban y volvieron a los domicilios de procedencia. Más tarde iban llegando otras piezas que se iban almacenando, principalmente azulejos que procedían de lugares donde se renovaban las estancias o de derribos, pues los dueños, concienciados, traían muestras de los chapados, zócalos, paneles cerámicos que decoraban cocinas o salas de estar... y así comenzó.

¿Recuerda algunas anécdotas del principio del Museo?

– Hay muchos aspectos interesantes. Cuando iniciamos esta empresa parecíamos monjes mendicantes. A veces alguien nos llamaba para que pasáramos por su domicilio a recoger alguna cosa para el Museo, principalmente azulejos pintados, cerámica decorada. Recuerdo que en una casa de la calle de la Morería nos dieron dos paneles de cuatro piezas que eran imágenes de un antiguo Via Crucis que en su día había sido derribado y estas personas guardaron lo que pudieron rescatar. Cuando se creó el Museo llamaron para donar aquellas piezas y que pudieran exponerse.

También en aquella casa nos dieron una placa de grandes dimensiones con el escudo carmelitano. Esta pieza fue llevada al convento de El Carmen y allí la colocaron en el brocal del pozo o cisterna que hay en el patio del claustro interior (no sé si todavía sigue allí).

En otra ocasión, unos jóvenes excursionistas encontraron en Ludiente una pieza de cerámica de grandes dimensiones con un sol pintado que tenía grandes ojos y boca y un agujero redondo en el medio. No había duda de que era el centro de un reloj de sol desaparecido. Pidieron permiso al Ayuntamiento para trasladarlo al Museo de Onda y se lo concedieron.

Los excursionistas cargaron sobre sus espaldas aquella pieza grande, la trajeron a Onda y la depositaron en el Museo. Para que conste, el itinerario seguido y caminando a pie cargando con la pieza fue: Fuente de la Higuera, Buey Negro, Argelita, Vallat, Fanzara, Onda. Fue una verdadera hazaña.

El secretario del Ayuntamiento de Onda cursó un oficio dándole las gracias al alcalde de Ludiente por la donación de aquella placa cerámica al Museo de Historia Local.

Cajas y cajas de azulejos pintados iban llegando y llenaban espacios y pasillos como si fuera un almacén. El Museo solía abrirse las tardes de los domingos y en fiestas señaladas.

El museo comenzó a cobrar importancia cuando llegaron las grandes piezas de las yeserías árabes de la llamada Casa de la Reina, que habían estado ubicadas en el patio de la casa del rincón alto de la plaza de San Cristóbal. Arrancadas y limpiadas por especialistas de la cal que las cubría, se llevaron al Museo donde ocuparon gran parte de la sala principal.

También entonces se derribaron las bóvedas de la Iglesia de la Sangre y aparecieron los arcos apuntados (diafragmáticos), la techumbre de madera decorada con motivos geométricos y escudos heráldicos. Algunas de las piezas sueltas caídas sobre la bóveda antes de ser derribada fueron expuestas en el Museo sobre una mesa sin protección y algunas tablillas desaparecieron.

Esta pérdida se debió a la confianza que se depositó en la gente; a partir de aquí se protegieron las piezas pequeñas.

Otra pieza que llamó mucho la atención fue la ‘máquina’ (prensa) para cuadrar las placas de barro y conseguir piezas cuadradas antes de ser colocadas en el horno, para después barnizarlas y pintarlas. Esta pieza procedía de la Fábrica de la Glorieta. Se hizo la petición al dueño y la regaló al Museo. El carpintero Lorenzo Serrano, entonces miembro de la corporación municipal, restauró esta máquina y puso las piezas que faltaban de manera que pudiera verse el funcionamiento original.

Así comenzó la historia del museo.

Acerca de la construcción del nuevo museo en su actual ubicación, no puedo dar ningún dato, pues fui ajeno a todo el proceso de planificación y construcción.

No podíamos imaginar entonces, cuando teníamos aquellas inquietudes y la ilusión que he narrado, lo que llegaría a ser el Museu del Taulell Manolo Safont de Onda, lo que es actualmente, lo que contemplamos en el momento presente.

Quedó truncada en parte la ilusión primera al no poder conseguir el museo etnológico y costumbrista que preservara la vida de los ondenses conservando retazos de la vida agrícola, el folclore, los cantos, las costumbres, utensilios domésticos, etc. que completaran la narración expositiva del Museo del Castillo y el Museo del Azulejo Manolo Safont.

Ya llegará.

Resum biogràfic de Mn. José Aguilella Maneu

- José Aguilella Maneu va nàixer i va ser batejat a Onda el juliol de 1941.
- L'any 1944 va anar al parvulari amb María Cases ("No passes de la ratlla") i el 1948 va iniciar la primària amb el mestre Antonio Pallarés ("No t'avergonyisques de no saber, avergonyeix-te de no voler aprendre.")
- El 1951 va ingressar en l'acadèmia local per a començar el batxillerat.
- El 1957 va treballar en l'oficina d'Onda de la Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Castelló.
- L'any 1960 va ingressar en el Seminari Menor de Segorbe i el 1969 va ser ordenat sacerdot.
- Va iniciar l'activitat sacerdotal en la cocatedral de Santa Maria de Castelló.
- De 1969 a 1970 va ser vicari de la parròquia de Nules; i de 1970 a 1975 va estar en el Seminari de Segorbe.
- De 1975 a 1992 va ser vicari i tinent rector, *Cura tu Solidum*, a l'Alcora. Posteriorment va ser rector de la parròquia de Sant Jaume a Orpesa de 1992 a 2019.
- A partir de la seu jubilació, el 2019, resideix a la Casa Sacerdotal de Castelló.

- A.M.D.G.-

Les seues aficions motivadores en la vida personal han sigut moltes. D'una banda, com a sacerdot, conéixer i donar a conéixer a Jesucrist; viure i estendre amb la seu gràcia el Regne de Déu en aquest món. Els mitjans que ha utilitzat per a aquesta finalitat han sigut viure i donar a conéixer la metodologia scout, fundada per Baden Powell, a jòvens i majors, fomentant aficions, comunicant vivències i entusiasmants als qui volgueren conéixer-les: il·lustrar-se en la convivència per a viure conformes en la Llei Scout, la promesa scout i l'oració dels boys scout.

La seu màxima il·lusió ha sigut sempre que tots tingueren il·lusió de conéixer, viure i entusiasmar-se amb tot l'expressat anteriorment. Per això la seu inquietud per saber i practicar activitats sanes de tota classe: excursionisme, senderisme, activitats d'aire lliure, esport no competitiu o competitiu...

Entre les seues aficions cal destacar la fotografia, el dibuix, la pintura, els treballs manuals, la música, la lectura, el col·lecccionisme barat (monedes, llibres llegits, programes de festes de pobles, postals...)

“En definitiva, ha buscat ser feliç amb tot, i ha estat sempre disposat a aprendre i a comunicar tot allò que ha après”.

Resumen biográfico de Mn. José Aguilella Maneu

- José Aguilella Maneu nació y fue bautizado en Onda en julio de 1941.
- En 1944 fue al parvulario con doña María Cases (“No pases de la raya”) y en 1948 inició la primaria con don Antonio Pallarés (“No te avergüences de no saber, avergüénzate de no querer aprender”).
- En 1951 ingresó en la academia local para comenzar el bachillerato.
- En 1957 trabajó en la Oficina de Onda de la Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Castellón.
- En 1960 ingresó en el Seminario Menor de Segorbe y en 1969 fue ordenado sacerdote.
- Inició actividad sacerdotal fue en la concatedral de Santa María de Castellón.
- Entre 1969 y 1970 fue vicario de la parroquia de Nules; y de 1970 a 1975 estuvo en el Seminario de Segorbe.
- Desde 1975 al 1992 fue vicario y teniente cura, *Cura tu Solidum*, en l’Alcora. Posteriormente fue cura de la parroquia de San Jaime en Oropesa del Mar entre 1992 y 2019.
- A partir de su jubilación, a finales de 2019, reside en la Casa Sacerdotal de Castellón.

- A.M.D.G.-

Sus aficiones motivadoras en la vida personal han sido muchas. Por una parte, como sacerdote, conocer y dar a conocer a Jesucristo; vivir y extender con su gracia el Reino de Dios en este mundo. Los medios que ha utilizado para esta finalidad han sido vivir y dar a conocer la metodología *scout*, fundada por Baden Powell, a jóvenes y mayores, fomentando aficiones, comunicando vivencias y entusiasmando a quienes quisieran conocerlas: ilustrarse en la convivencia para vivir conformes en la *Ley Scout*, la promesa scout y la oración de los boys scout.

Su máxima ilusión ha sido siempre que todos tuvieran ilusión de conocer, vivir y entusiasmarse con todo lo expresado anteriormente. De ahí sus inquietudes por saber y practicar aficiones sanas de todo tipo: excursionismo, senderismo, actividades de aire libre, deporte no competitivo o competitivo.

Entre sus aficiones merecen destacarse la fotografía, el dibujo, la pintura, los trabajos manuales, la música, la lectura, el coleccionismo barato (monedas, libros leídos, programas de fiestas de pueblos, postales, etc...).

“En definitiva, ha buscado ser feliz con todo cuanto le rodea y ha estado siempre dispuesto a aprender y a comunicar lo aprendido”.

El llegat al Museu de Mn. José Aguilella Maneu

Vicent Estall i Poles
Director del Museu del Taulell
Manolo Safont

Diguem-ho des del principi; el llegat de Mn. José Aguilella al Museu i al poble d'Onda va molt més enllà dels objectes materials, certament importants. En realitat, les peces físiques queden una miqueta aombrades per la seu passió per la preservació i recuperació de la història local i, concretament, de la història ceràmica; un deure que es va inculcar ell mateix des de la seu joventut. Així, en 1967 ja apareix el nom de José Aguilella en una relació de persones per a crear un patronat del Museu d'Onda. La relació forma part d'un escrit signat per Manuel Ardit (catedràtic de Geografia i Història de l'Institut Francisco Ribalta de Castelló, secció delegada d'Onda), datat el 6 de juliol de 1967 i dirigit a l'Ajuntament sol·licitant la creació del museu.

El Museu Històric Municipal es va crear oficialment el 28 de maig de 1968 i l'any següent, amb data 1 de març de 1969, el director general de Belles Arts del Ministeri d'Educació i Ciència nomena José Aguilella Maneu com a vocal del Patronat del Museu Històric Municipal d'Onda.

Mn. José Aguilella Maneu sempre, des d'aleshores fins ara, ha col·laborat amb el Museu i ha treballat per la recuperació de la història d'Onda. Al llarg de tots aquests anys no ha deixat d'enriquir puntualment les col·leccions del Museu i, fet també meritori, ha fet les gestions necessàries perquè uns altres hi col·laboraren de qualsevol manera possible.

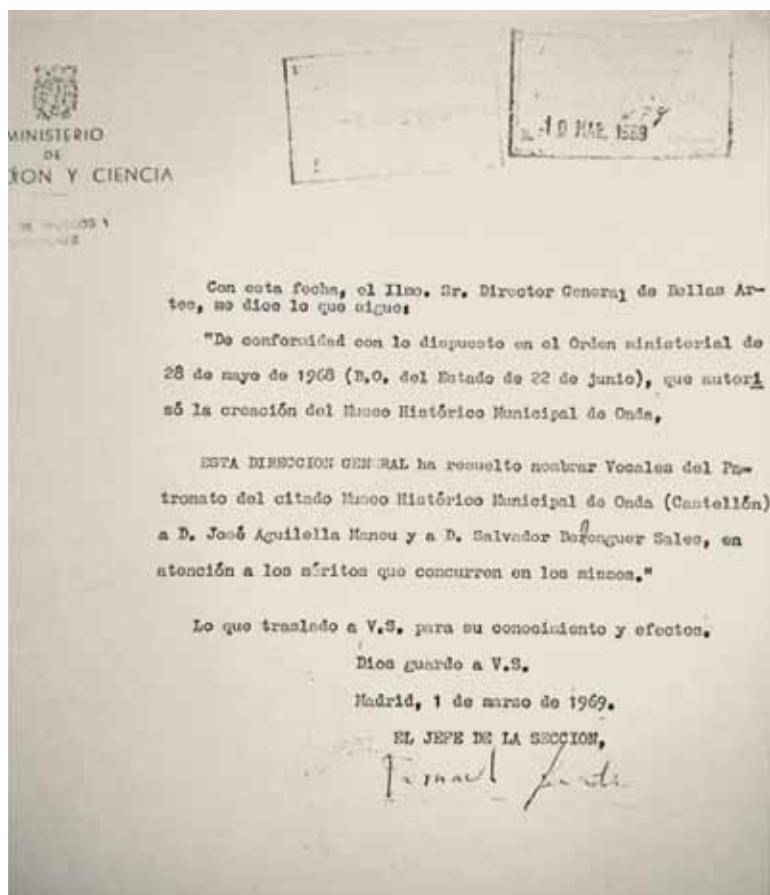
Un aspecte que mereix ser destacat és la seu gran afició a la fotografia; el compendi de la seu obra fotogràfica (amb més de 10.000 imatges) podem qualificar-lo de tresor singular pel seu alt valor etnològic i documental del nostre passat recent.

Les seues instantànies dels processos industrials de les dècades 60 i 80 del segle XX, amb algunes imatges icòniques (recordem aquella del xiquet treballant amb dues cavalleries en l'era d'una fàbrica de taulells), han

sigut contínuament utilitzades com a il·lustracions en articles i llibres que versen sobre la història de la indústria taulellera. La primera vegada que es van publicar algunes d'aquelles fotografies va ser el 1965, en el també llegendarí llibre de Mª Carmen Badenes Gor *La indústria ceràmica a Onda*, SAITABI, núm. XV, Universitat de València.

Un altre conjunt fotogràfic de valor inestimable és el representat per les quasi 1.500 diapositives de taulells d'Onda i d'altres pobles la província de Castelló, atés que actualment molts d'eixos conjunts de ceràmica arquitectònica han desaparegut. Aquests àlbums ens permeten recuperar una part destacable del nostre patrimoni ceràmic.

L'altre gran llegat fotogràfic el constitueix el conjunt de fotografies del poble d'Onda, publicat ja fa molts anys, *Passejant per Onda* (editat per la Caixa Rural Nostra Senyora de l'Esperança, 1983), tot un documental dels carrers, places, edificis i gents d'Onda. Anys després, el 2005, la Caixa Rural va publicar un altre llibre de fotografies, *La memòria d'antany*, excel·lent treball coordinat pel malmés arxiver municipal Alejandro A. Núñez Silvestre, que recull nombroses imatges en blanc i negre de José Aguilera.

En 1969 el director general de Belles Arts del Ministeri d'Educació i Ciència nomena José Aguilera Maneu com a vocal del Patronat del Museu Històric Municipal d'Onda.

Com deia al principi, el mossén mai va perdre la relació amb el Museu i les seues aportacions han sigut continuades. Entre les seues múltiples donacions d'obres ceràmiques mereixen destacar-se per ordre cronològic les següents:

- Un excel·lent panell de funeral de 6x6 taulells de 20x20 amb el motiu d'un cistell de vímet amb flors, molt probablement sorgit de la fàbrica L'Esperança i datat el 1880 c.
- Un amforisc de l'Edat del Bronze (exhibit en el Museu del Castell).
- Tres vetustes plaques de fang cuit d'època visigòtica de procedència, potser, andalusa.
- 5 panells de format vertical amb les al·legories de les arts, fàbrica Pinyó i Ribes, Onda.

També hem de destacar les gestions realitzades perquè la premsa de palanca, segle XIX, de l'antiga fàbrica de taulells La Glorieta fora conservada en el Museu.

Així mateix, devem a José Aguilella la primera documentació del teginat mudèjar de l'església de la Sang, amb dibuixos i fotografies, publicat parcialment en la revista de Fira d'Onda 1974 i en diversos articles i llibres, com ara *Onda en el segle XIII*, de Vicent García Edo (1988, Ajuntament d'Onda).

De l'última donació de peces de Mn. José Aguilella al Museu, que relacionem a continuació, cal destacar el conjunt de plats de ceràmica de l'extingida manufactura Sajironda (La Fabriqueta). Aquesta col·lecció ve a completar una llacuna en els repertoris de peces de forma que conserva el Museu i ens permet, a partir d'aquest moment, oferir un recorregut temporal que abasta des de mitjan segle XIX a la fi del segle XX.

La seu aportació al Museu del Taulell Manolo Safont aglutina, a més, taulells, estergits, grimpes, catàlegs antics, llibres de ceràmica i milers de fotografies i diapositives relacionades amb la ceràmica.

Relació resumida d'obres donades per Mn. José Aguilella Maneu:

- 1 rajoleta decorativa (olambrilla) d'aresta del segle XVI.
- 13 taulells dels segles XVIII, XIX i XX.
- 2 taulells de sanefa de la primera meitat del segle XVIII.
- 3 plats i un pitxer de pisa policromada valenciana popular, del segle XIX.
- 1 plat de manufactura de Ribesalbes amb marca R, de finals del segle XVIII.
- 1 plat de l'antiga Escola Provincial de Ceràmica d'Onda (1925-1938), signat per José Aguilella (pare de José Aguilella Maneu).
- 2 taulells de sanefa de principis del segle XX.
- 2 taulells de fons neoàrabs dels inicis del segle XX.
- 1 taulell d'aresta neomudèjar.
- 4 taulells florals de finals del segle XIX.
- 1 taulell amb escena de gossos, S. Ballester, Fàbrica El Bòlid.
- 1 sanefa de taulells modernistes amb disseny de roses.
- 1 amforisc d'inicis del segle XX.
- 34 plats de Sajironda (La Fabriqueta), datats entre 1970-1990.
- 7 pitxers, 1 pot, 1 pitxer "caragolet", 1 plat, 1 cistella, 2 palmatòries, 1 tassa, 1 bol "caragolet", 1 portaescravats, 1 cendrer i 3 figures de mussols, de Sajironda
- 3 bols neomudèjars decorats, de Teruel Teruel Terol.
- 1 bol d'imitació de ceràmica daurada de Manises.
- 1 placa ceràmica pintada a mà, motiu "escena campestre amb 2 gossos", segle XX.
- 1 placa ceràmica pintada a mà, motiu "ermites de l'Alcora", segle XX.
- 1 taulell 20x30, motiu religiós "Jesucrist en la Creu".
- 5 taulells contemporanis amb motius símbols i emblemes "Scouts".
- 1 taulell rectangular recordatori de la restauració de l'església de Sant Francesc de l'Alcora.
- 2 taulells contemporanis, motius "geomètric" i "guerrer", signats per José Aguilella Maneu.
- 2 botelles ceràmiques realitzades per José Aguilella Maneu.
- 1 pitxer alt antropomorf.
- 1 botella de ceràmica signada per Amat Bellés i Roig, 1987.
- 1 escultura ceràmica signada per Carmen Ballester Remolar, 1988.
- Diversos plats commemoratius de ceràmica.
- Diversos estris sobre etnologia industrial taulellera, decoració de taulells i presentació: estergits, grimpes, dissenys i mostraris de taulells.
- 6 àlbums de diapositives de taulelleria i etnologia industrial, amb un total de 1.500 diapositives. L'últim d'aquests àlbums correspon a un gran estudi de la taulellería d'Artana i és de destacar la important aportació de diverses fotografies amb cavalleries carregades de llenya amb destinació als forns de ceràmica de la fàbriques d'Onda.
- Documentació diversa sobre la indústria taulellera: anotacions sobre el procés d'elaboració, catàlegs de fàbriques antigues i actuals, llibres de ceràmica, revistes especialitzades i publicacions sobre la història de la ceràmica i taulelleria.

Finalment, cal esmentar que Mn. José Aguilella ens ha comunicat que en un futur farà més donacions que podran incloure's en l'inventari esmentat.

El legado al Museo de Mn. José Aguilella Maneu

Vicent Estall i Poles
Director del Museo del Azulejo
Manolo Safont

Digámoslo desde el principio; el legado de Mn. José Aguilella al Museo y al pueblo de Onda va mucho más allá de los objetos materiales, ciertamente importantes. En realidad, las piezas físicas quedan algo ensombrecidas ante su pasión por la preservación y recuperación de la historia local y, concretamente, de la historia cerámica; un deber que se inculcó él mismo desde su juventud. Así, en 1967 ya aparece el nombre de José Aguilella en una relación de personas para crear un patronato del Museo de Onda. La relación forma parte de un escrito firmado por Manuel Ardit (catedrático de Geografía e Historia del Instituto Francisco Ribalta de Castellón, sección delegada de Onda), datado el 6 de julio de 1967 y dirigido al Ayuntamiento solicitando la creación del museo.

El Museo Histórico Municipal se creó oficialmente el 28 de mayo de 1968 y el año siguiente, con fecha 1 de marzo de 1969, el director general de Bellas Artes del Ministerio de Educación y Ciencia nombra a José Aguilella Maneu como vocal del Patronato del Museo Histórico Municipal de Onda.

Mn. José Aguilella Maneu siempre, desde entonces y hasta la fecha, ha colaborado con el Museo y ha trabajado por la recuperación de la historia de Onda. A lo largo de todos estos años no ha dejado de enriquecer puntualmente las colecciones del Museo y, hecho también meritorio, ha hecho las gestiones necesarias para que otros colaboraran de cualquier forma posible.

Un aspecto que merece ser destacado es su gran afición a la fotografía; el compendio de su obra fotográfica (con más de 10.000 imágenes) podemos calificarlo de tesoro singular por su alto valor etnológico y documental de nuestro pasado reciente.

Sus instantáneas de los procesos industriales de las décadas 60 y 80 del siglo XX, con algunas imágenes icónicas (recordemos aquella del niño trabajando con dos caballerías en la era de una fábrica de azulejos), han sido

continuamente utilizadas como ilustraciones en artículos y libros que versan sobre la historia de la industria azulejera. La primera vez que se publicaron algunas de aquellas fotografías fue en 1965, en el también legendario libro de Mª Carmen Badenes Gor: *La industria cerámica en Onda*, SAITABI, núm. XV, Universidad de Valencia.

Otro conjunto fotográfico de inestimable valor es el representado por las casi 1.500 diapositivas de azulejos de Onda y de otros pueblos la provincia de Castellón, dado que a día de hoy muchos de esos conjuntos de cerámica arquitectónica han desaparecido. Estos álbumes nos permiten recuperar una parte destacable de nuestro patrimonio cerámico.

Su otro gran legado fotográfico lo constituye el conjunto de fotografías del pueblo de Onda, publicado ya hace muchos años, *Passejant per Onda* (editado por la Caja Rural Nuestra Señora de la Esperanza, 1983), todo un documental de las calles, plazas, edificios y gentes de Onda. Años después, en 2005, la Caja Rural publicó otro libro de fotografías (*La memoria de antaño*), excelente trabajo coordinado por el malogrado archivero municipal Alejandro A. Núñez Silvestre, que recoge numerosas imágenes en blanco y negro de José Aguilera.

Fábrica Azulev, Onda, 1965. (Publicada en Mª Carmen Badenes Gor en 1965: "La industria cerámica en Onda", SAITABI, Nº XV, Universidad de Valencia).

Como decía al principio, el mossén nunca perdió la relación con el Museo y sus aportaciones han sido continuadas. Entre sus múltiples donaciones de obras cerámicas merecen destacarse por orden cronológico las siguientes:

- Un excelente panel de chimenea de 6x6 azulejos de 20x20 con el motivo de un cesto de mimbre con flores, muy probablemente surgido de la fábrica La Esperanza y datado en 1880 c.
- Un anforisco de la Edad del Bronce (exhibido en el Museo del Castillo).
- Tres vetustas placas de barro cocido de época visigótica, de procedencia tal vez andaluza.
- 5 paneles de formato vertical con las alegorías de las artes, fábrica Piñón y Ribes, Onda.

También merecen destacarse las gestiones realizadas para que la prensa de palanca, siglo XIX, de la antigua fábrica de azulejos La Glorieta fuera conservada en el Museo.

Asimismo, debemos a José Aguilella la primera documentación del artesonado mudéjar de la Iglesia de la Sangre, con dibujos y fotografías, publicado parcialmente en la revista de Fira d'Onda 1974 y en diversos artículos y libros, como *Onda en el siglo XIII*, de Vicent García Edo (1988, Ayuntamiento de Onda).

De la última donación de piezas de Mn. José Aguilella al Museo, que pasamos a relacionar a continuación, hay que destacar el conjunto de platos de cerámica de la extinguida manufatura Sajironda (La Fabriqueta). Esta colección viene a completar una laguna en los repertorios de piezas de forma que conserva el Museo y nos permite, a partir de este momento, ofrecer un recorrido temporal que abarca desde mediados del siglo XIX a finales del siglo XX.

Su aportación al Museo del Azulejo Manolo Safont aglutina, además, azulejos, estarcidos, trepas, catálogos antiguos, libros de cerámica y miles de fotografías y diapositivas relacionadas con la cerámica.

Relación resumida de obras donadas por Mn. José Aguilella Maneu:

- 1 olambrilla de arista del siglo XVI.
- 13 azulejos de los siglos XVIII, XIX y XX.
- 2 azulejos de cenefa de la primera mitad del siglo XVIII.
- 3 platos y una jarra de loza policromada valenciana popular, del siglo XIX.
- 1 plato de manufactura de Ribesalbes con marca R, de finales del siglo XVIII.
- 1 plato de la antigua Escuela Provincial de Cerámica de Onda (1925-1938), firmado por José Aguilella (padre de José Aguilella Maneu).
- 2 azulejos de cenefa de principios del siglo XX.
- 2 azulejos de fondo neoárabes de inicios del siglo XX.
- 1 azulejo de arista neomudéjar.
- 4 azulejos florales de finales del siglo XIX.
- 1 azulejo con escena de perros, S. Ballester, Fábrica El Bolido.
- 1 cenefa de azulejos modernistas con diseño de rosas.
- 1 anfósico de inicios del siglo XX.
- 34 platos de Sajironda (La Fabriqueta), datados entre 1970-1990.
- 7 búcaros, 1 bote, 1 jarra "caragolet", 1 plato, 1 cesta, 2 palmatorias, 1 taza, 1 tazón "caragolet", 1 palillero, 1 cenicero y 3 figuras buhos, de Sajironda.
- 3 cuencos neomudéjares decorados, de Teruel Teruel.
- 1 cuenco imitación de loza dorada de Manises.
- 1 placa cerámica pintada a mano, motivo "escena campestre con 2 perros", siglo XX.
- 1 placa cerámica pintada a mano, motivo "ermitas de Alcora", siglo XX.
- 1 azulejo 20x30, motivo religioso "Jesucristo en la Cruz".
- 5 azulejos contemporáneos con motivos símbolos y emblemas "Scouts".
- 1 azulejo rectangular recordatorio de la restauración de la Iglesia de San Francisco de Alcora.
- 2 azulejos contemporáneos, motivos "geométrico" y "guerrero", firmados por José Aguilella Maneu.
- 2 botellas cerámicas realizadas por José Aguilella Maneu.
- 1 jarra alta antropomorfa.
- 1 botella cerámica firmada por Amat Bellés i Roig, 1987.
- 1 escultura cerámica firmada por Carmen Ballester Remolar, 1988.
- Diversos platos conmemorativos de cerámica.
- Diversos útiles sobre etnología industrial azulejera, decoración de azulejos y presentación: estarcidos, trepas, diseños, muestrarios de azulejos.
- 6 álbumes de diapositivas de azulejería y etnología industrial, con un total de 1.500 diapositivas. El último de estos álbumes corresponde a un gran estudio de la azulejería de Artana y es de destacar la importante aportación de varias fotografías con caballerías cargadas de leña con destino a los hornos de cerámica de las fábricas de Onda.
- Documentación diversa sobre la industria azulejera: apuntes sobre el proceso de elaboración, catálogos de fábricas antiguas y actuales, libros de cerámica, revistas especializadas y publicaciones sobre la historia de la cerámica y azulejería.

Finalmente, cabe mencionar que Mn. José Aguilella nos ha comunicado que en un futuro hará más donaciones que podrán incluirse en el inventario mencionado.

Llegat ceràmic Legado cerámico

*Plat gallonat de manufactura de Ribesalbes, de finals del segle XVIII.
31 cm. Marca dorsal: R*

Pisa policromada valenciana popular, del segle XIX. 28,5 cm.

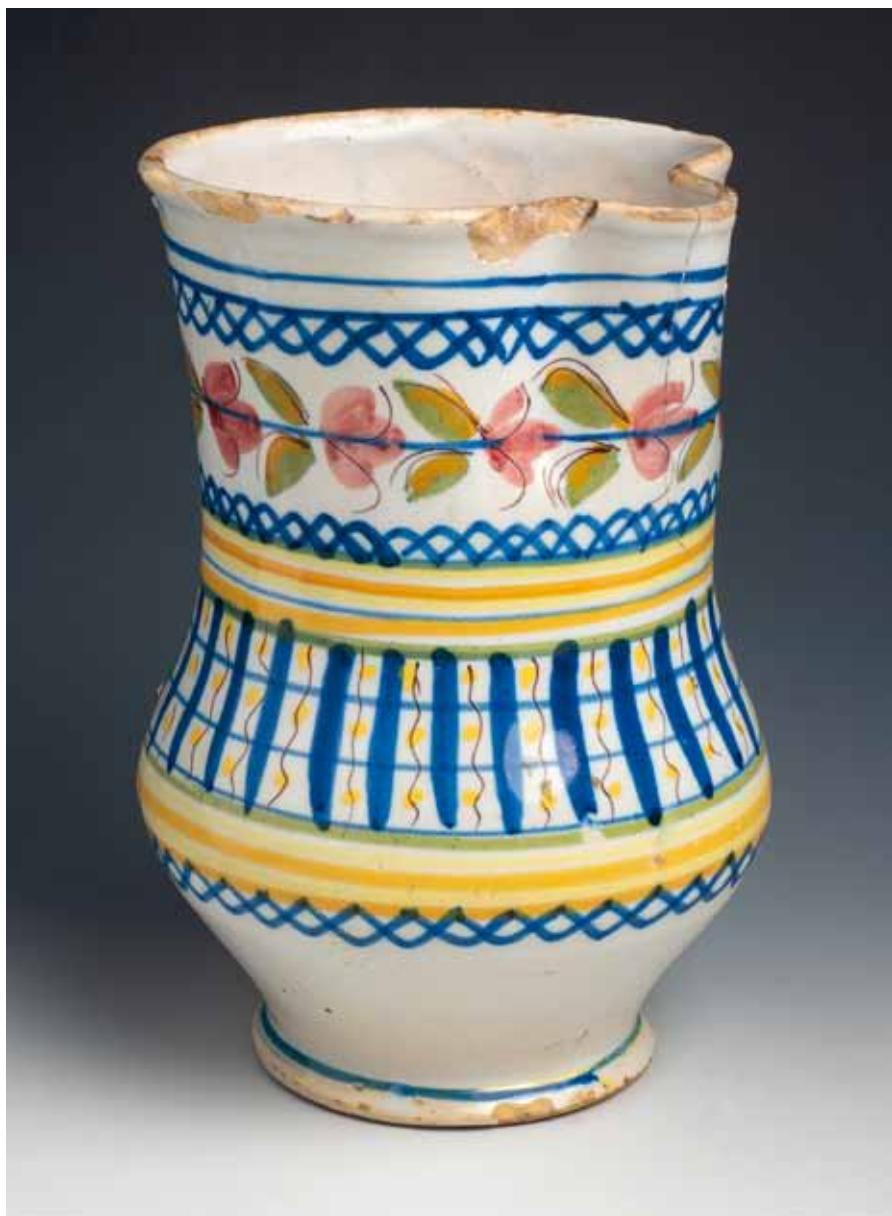
Pisa policromada valenciana popular, del segle XIX. 30,5 cm.

Pisa policromada valenciana popular, del segle XIX. 30 cm.

Pisa policromada valenciana popular, del segle XIX. 31 cm.

Pisa policromada valenciana popular, del segle XIX. 20 cm.

Amforeta, del segle XX. 14,5 cm.

Pisa d'Onda, del 1er terç segle XX, Onda. 22 cm.

Plat de l'antiga Escola Provincial de Ceràmica d'Onda (1925-1938), 39 cm.

Signat per José Aguilella (pare de José Aguilella Maneu)

*Plat de Sajironda (La Fabriqueta), últim terç segle XX, Onda.
40,5 cm. Marca dorsal en bescuit: ONDA - ESPAÑA
Marca dorsal a pinzell: SAJIRONDA*

*Plat de Sajironda (La Fabriqueta), últim terç segle XX, Onda.
32,5 cm. Marca dorsal en bescuit: ONDA - ESPAÑA*

*Plat de Sajironda (La Fabriqueta), últim terç segle XX, Onda.
32,5 cm. Marca dorsal en bescuit: ONDA - ESPAÑA*

*Plat de Sajironda (La Fabriqueta), últim terç segle XX, Onda.
33,5 cm. Marca dorsal en bescuit: ONDA - ESPAÑA*

*Plat de Sajironda (La Fabriqueta), últim terç segle XX, Onda.
36,5 cm. Marca dorsal en bescuit: ONDA - ESPAÑA*

*Plat de Sajironda (La Fabriqueta), últim terç segle XX, Onda.
34,5 cm. Marca dorsal en bescuit: ONDA - ESPAÑA*

*Plat de Sajironda (La Fabriqueta), últim terç segle XX, Onda.
34 cm. Marca dorsal en biscuit: ONDA - ESPAÑA*

*Plat de Sajironda (La Fabriqueta), últim terç segle XX, Onda.
32,5 cm. Marca dorsal en bescuit: ONDA - ESPAÑA*

Plat de Sajironda (La Fabriqueta), últim terç segle XX, Onda.

33,5 cm. Marca dorsal en bescuit: ONDA - ESPAÑA

*Plat de Sajironda (La Fabriqueta), últim terç segle XX, Onda.
37,5 cm. Marca dorsal en bescuit: ONDA - ESPAÑA*

Plat de Sajironda (La Fabriqueta), últim terç segle XX, Onda.

22 cm. Marca dorsal en biscuit: ONDA - ESPAÑA

*Plat de Sajironda (La Fabriqueta), últim terç segle XX, Onda.
41,5 cm. Marca dorsal en bescuit: ONDA - ESPAÑA
Marca dorsal a pinzell: SAJIRONDA*

*Plat de Sajironda (La Fabriqueta), Onda.
38 cm. Marca dorsal en biscuit: ONDA - ESPAÑA
Marca dorsal a pinzell: SAJIRONDA (1991)*

*Plat de Sajironda (La Fabriqueta), últim terç segle XX, Onda.
40,5 cm. Signat per P. Franch. Marca dorsal en bescuit: ONDA - ESPAÑA
Marca dorsal a pinzell: SAJIRONDA*

Plat de Sajironda (La Fabriqueta), últim terç segle XX, Onda.

38 cm. Marca dorsal en biscuit: ONDA - ESPAÑA

Marca dorsal a pinzell: SAJIRONDA

Plat de Sajironda (La Fabriqueta), últim terç segle XX, Onda.
41,5 cm. Signat per A. Sorolla. Marca dorsal en bescuit: ONDA - ESPAÑA
Marca dorsal a pinzell: BENEDITO

Plat de Sajironda (La Fabriqueta), últim terç segle XX, Onda.

41 cm. Marca dorsal en biscuit: ONDA - ESPAÑA

Marca dorsal a pinzell: SAJIRONDA

*Plat de Sajironda (La Fabriqueta), últim terç segle XX, Onda.
40,5 cm. Marca dorsal en bescuit: ONDA - ESPAÑA*

*Plat de Sajironda (La Fabriqueta), últim terç segle XX, Onda
Marca dorsal en bescuit: ONDA - ESPAÑA*

*Plat de Sajironda (La Fabriqueta), últim terç segle XX, Onda.
41 cm. Marca dorsal en biscuit: ONDA - ESPAÑA*

*Plat de Sajironda (La Fabriqueta), últim terç segle XX, Onda.
37,5 cm. Marca dorsal en bescuit: ONDA - ESPAÑA*

*Plat de Sajironda (La Fabriqueta), Onda.
37 cm. Marca dorsal en biscuit: ONDA - ESPAÑA
Marca dorsal a pinzell: SAJIRONDA HECHO A MANO, 15-1-83*

*Plat de Sajironda (La Fabriqueta), últim terç segle XX, Onda.
37,5 cm. Marca dorsal en bescuit: ONDA - ESPAÑA*

*Plat de Sajironda (La Fabriqueta), últim terç segle XX, Onda.
34 cm. Marca dorsal en biscuit: ONDA - ESPAÑA*

Plat de Sajironda (La Fabriqueta), últim terç segle XX, Onda.

32,5 cm. Marca dorsal en bescuit: ONDA - ESPAÑA

*Plat de Sajironda (La Fabriqueta), últim terç segle XX, Onda.
32,5 cm. Marca dorsal en bescuit: ONDA - ESPAÑA
Marca dorsal a pinzell: asterisc en blau*

*Plat de Sajironda (La Fabriqueta), Onda.
37 cm, 1978. Marca dorsal en bescuit: ONDA - ESPAÑA*

*Plat de Sajironda (La Fabriqueta), Onda.
22 cm, 1978. Marca dorsal en bescuit: ONDA - ESPAÑA*

*Plat de Sajironda (La Fabriqueta), últim terç segle XX, Onda.
34 cm. Marca dorsal en biscuit: ONDA - ESPAÑA*

*Plat de Sajironda (La Fabriqueta), últim terç segle XX, Onda.
34 cm. Marca dorsal en biscuit: ONDA - ESPAÑA*

Plat de Sajironda (La Fabriqueta), últim terç segle XX, Onda.
34 cm. Signat per A. Sorolla. Marca dorsal en biscuit: ONDA - ESPAÑA
Marca dorsal a pinzell: SAJIRONDA

Escultura ceràmica de Carmen Ballester Remolar, 1988, Onda. 52 x 5,5 cm

Taulell amb decoració de José Aguilella Maneu. 1965, 20 x 18 cm

Taulell amb decoració de José Aguilella Maneu. 1966, 20,5x17,5 cm

